

toelichting

THE GOSPEL TRAIN

Ongeveer 12.000.000 Afrikaanse slaven werden tussen 1619 en 1865 tegen hun wil aan wal gebracht aan de Oostkust van Noord-Amerika en onder dwang tewerkgesteld op de katoen- en tabakspantages, de visserij, e.a. Ze voelden zich ontheemd uit hun biotoop, leefden een eenzaam bestaan en konden niet meer terug.

Muziek verbindt mensen, meer dan taal (anon.)

Tijdens hun beperkte vrije tijd zochten ze troost bij elkaar en sublimerden even hun hachelijke levenssituatie door het zingen van hun geestelijke negro spirituals en hun profane worksongs. De negro spirituals ontstonden tijdens de eredienst op de “campmeeting”, de meerdaagse evangelisatiebijeenkomsten van de Europese zendelingen. De slaven luisterden naar de Europese hymnen van de protestantse en anglikaanse predikers, zetten deze melodieën om naar hun eigen Afrikaans idioom en ziedaar, de “negro spiritual” met zijn typische “call-and-response”-vorm en veelvuldig gebruik van breeknoten, was geboren. De profane worksongs ontstonden tijdens het werk en waren er vooral op gericht, een zelfde tempo te bewerkstelligen bij de arbeidshandelingen.

Door hun muziek gaven de negerslaven een stem aan hun lijden (anon.)

Hun liederen zijn echte volksliederen: ze ontstonden spontaan, noch componist noch tekstschrijver kwamen hieraan te pas. Qua vorm is de “call-and-response” meest gebruikelijk: de voorzanger maakt een statement en de gemeenschap antwoordt “Yes”, “Oh Glory”, “Halleluia”, Ook het veelvuldig gebruik van breeknoten behoort tot de Afrikaanse geplogenheden. De melodie is relatief eenvoudig: er zijn geen grote noch moeilijke intervallen. Meestal gaat het om strofische liederen met veel herhalingen. De Afrikaanse slaven waren van nature begiftigd met een bijzonder vermogen om een tweede, derde en vierde stem te improviseren rond de bestaande melodie. Gezien deze liederen nooit aan bladmuziek werden toevertrouwd, ging de oorspronkelijke meerstemmigheid verloren. Vanaf +/- 1900 maakten begaafde musici bewerkingen naar Westerse harmonieën.

To sing spirituals is a liberating experience (Bob Chilcott)

Negro spirituals kunnen op verschillende manieren worden ingedeeld: de “song of sorrow” (“Nobody knows the trouble I’ve seen”), de “song of protest” (“Go down Moses”), de “song of yearning” (“Lord, I want to be a Christian”) en tenslotte de “jubilee song” (“Free at last”). Meestal worden negro spirituals aan de eerste twee gelinkt, eerder liederen met een elegisch-melancholisch karakter, doch er zijn ook heel wat “jubilee songs”, feestelijke liederen die meestal de bevrijding bezingen, het einde van de slavernij, al is het door de dood: in een snel tempo, zeer ritmisch met doorgaans heel wat breeknoten en met een opzwevend karakter. Dat de slaven destijds bij het zingen van deze liederen ook lichaamsbewegingen maakten hoeft niet te verwonderen.

The negro spiritual: from cotton field to concert hall (Randy Jones)

De periode van creatie van de negro spirituals dateert van +/- 1700 tot +/- 1850. Tegen het einde van de 19de eeuw maakten de negro spirituals een cross-over van de eredienst naar de concertpodia. Rond 1900 ontstond inmiddels een nieuw genre uit de negro spiritual: de gospel song. In dit nieuwe genre bleven nog een aantal stijlkenmerken van de negro spiritual bewaard, doch de gospel song is geen volkslied meer, gezien gecomponeerd en er werd tevens instrumentale begeleiding aan toegevoegd.

Zij zongen niet over de Bijbel, hun spirituals waren de Bijbel (Sandilands)

De tekst van bijna alle negro spirituals is een verhaal uit het Oude Testament, in tegenstelling tot de latere gospel songs die putten uit het Nieuwe Testament, een zeldzame uitzondering niet te na gesproken. De slaven waren geïnteresseerd in Bijbelse verhalen waarbij, in moderne termen uitgedrukt, de “underdog” uiteindelijk het pleidooi won: de kleine David overwon de grote Goliath, Moses bevrijdde zijn verbannen volk, enz

*... the spirituals came to be vehicles for sustaining the spirits of those in bondage...
(Moses Hogan)*

Intussen hadden de slaven een afschuwelijk leven: ze dienden bijzonder veel uren per dag te werken, vaak in de verzengende hitte op de katoenplantages; ze kregen zweepslagen, ze hadden slechte en eenzijdige voeding, gezinnen werden uit elkaar gerukt, ze werden te pas en te onpas verkocht, ... ; hun leven was een hel. Ze konden alleen maar dromen van een betere wereld, met dien verstande dat ze daarover niet letterlijk konden zingen. Daarom zongen ze in metaforen, codewoorden of in Bijbelse termen. Met “Deep river” wordt zogezegd de Jordaan uit het Oude Testament bedoeld,

maar in feite hebben ze het over de Ohio of de Mississippi: wie deze rivieren kon oversteken kwam in slavenvrij land: "That promised land where all is peace..." (naar het Beloofde Land uit de Bijbel).

... het Vlaams Radio Koor neemt je mee op The Gospel Train (programmabrochure VRK)

Het Vlaams Radio Koor brengt een programma met ongeveer de helft negro spirituals, meestal in een bewerking van de dirigent, Ken Burton. Daarnaast brengt het koor gospelsongs, gecomponeerd door diverse componisten zoals Edwin Hawkins, John Newton, e.a. . Een ander deeltje van het programma zijn liederen die niet (meer) tot het genre van de negro spiritual worden gerekend, zoals "Down by the riverside", een folksong, en "When the saints", een jazz-standard. Overigens maakten deze liederen deel uit van het standaardrepertorium van de Burgerrechtenbeweging die strijd voerde voor gelijke rechten van de Afro-Amerikanen.

Geniet van deze expressieve muziek, vol van eenvoud, dienstbaarheid, edelmoedigheid, geloof en hoop, die een veruitwendiging is van een gekwetst hart. Het is goed dat de negro spiritual in ere wordt gehouden, vooraleer hij naar het museum verdwijnt...

*Maurice Verniers
auteur van het boek "Negro spiritual. Helende muziek"
Uitgeverij Averbode 2017*

Het Vlaams Radio Koor is een instelling van de Vlaamse Gemeenschap.

- www.vlaamsradiokoor.be
- facebook.com/vlaamsradiokoor
- twitter.com/vlaamsradiokoor
- youtube.com/vlaamsradiokoor
- [@vlaamsradiokoor](https://instagram.com/vlaamsradiokoor)